

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

18. detsember 2014*

Eelotsusetaotlus — Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus — ELTL artikkel 45 — Määruse (EMÜ) nr 1408/71 artikli 3 lõige 1 — Vanadushüvitised — Diskrimineerimiskeelu põhimõte — Enne pensionile jäämist teatavas liikmesriigis osajalisele pensionile jäänud töötaja — Arvessevõtmine teises liikmesriigis vanaduspensioni saamise õiguse jaoks

Kohtuasjas C-523/13,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Bundessozialgericht'i (Saksamaa) 13. juuni 2013. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 3. oktoobril 2013, menetluses

Walter Larcher

versus

Deutsche Rentenversicherung Bayern Süd,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president A. Tizzano, kohtunikud A. Borg Barthet, E. Levits, M. Berger ja F. Biltgen (ettekandja),

kohtujurist: P. Mengozzi,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- W. Larcher, esindaja: R. Buschmann,
- Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja J. Möller,
- Euroopa Komisjon, esindajad: D. Martin ja M. Kellerbauer,

olles 8. oktoobri 2014. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: saksa.

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada ELTL artiklit 45 ning nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes (nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 (EÜT 1997, L 28, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 3) muudetud ja ajakohastatud redaktsioonis), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrusega (EÜ) nr 1992/2006 (ELT L 392, lk 1), (edaspidi „määrus nr 1408/71“) artikli 3 lõiget 1.
- 2 Taotlus on esitatud W. Larcheri ja Deutsche Rentenversicherung Bayern Südi vahelises kohtuvaidluses seoses osajalisele pensionile järgneva vanaduspensioni määramisega („Altersrente nach Altersteilzeitarbeit“).

Õiguslik raamistik

Liigu õigus

- 3 Määruse nr 1408/71 artikli 2 lõige 1 näeb ette:
„Käesolevat määrust kohaldatakse töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja õpilaste suhtes, kelle suhtes kehtivad või on kehtinud ühe või mitme liikmesriigi õigusaktid ning kes on mõne liikmesriigi kodanikud või mõne liikmesriigi territooriumil elavad kodakondsuseta isikud või pagulased, samuti nende pereliikmete ja nende ülalpidamisel olnud isikute suhtes.”
- 4 Määruse artikli 3 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:
„Isikutel, kelle suhtes on kohaldatav käesolev määrus, on liikmesriigi õigusaktide alusel samasugused kohustused ja õigus saada samasuguseid hüvesid kui kõnealuse liikmesriigi kodanikel, arvestades käesoleva määruse erisätteid.”
- 5 Vastavalt määruse artikli 4 lõikele 1 kohaldatakse määrust kõigi õigusaktide suhtes, mis reguleerivad eeskätt selliseid sotsiaalkindlustusliike nagu vanadushüvitised ja töötushüvitised.
- 6 Määruse nr 1408/71 artikli 45 lõige 1 näeb ette:
„Kui liikmesriigi õigusaktid seavad hüvitiste saamise õiguse omandamise, säilitamise või ennistamise kindlustusskeemi alusel, mis ei ole eriskeem lõikes 2 või 3 määratletud tähenduses, sõltuvusse kindlustus- või elamisperioodide täitumisest, peab kõnealuse liikmesriigi pädev asutus vajaduse korral arvesse võtma teise liikmesriigi õigusaktide alusel täitunud kindlustus- või elamisperioode, olgu need täitunud üld- või eriskeemi alusel, töötajana või füüsilisest isikust ettevõtjana. Selleks arvestab ta kõnealuseid perioode nii, nagu oleksid need täitunud tema enda õigusaktide alusel.”

Siseriiklikud õigusnormid

Saksa õigus

7 Põhikohtuasja asjaolude osas asjakohased Saksa õiguse normid on sätestatud esiteks sotsiaalkindlustusseadustikus (Sozialgesetzbuch), mida on muudetud 21. juuli 2004. aasta seadusega (*Bundesgesetzblatt*, edaspidi „*BGBL.*”, 2004 I, lk 1791), (edaspidi „*SGB*”) ja teiseks osajalise pensioni seaduses (Altersteilzeitgesetz), 23. aprilli 2004. aasta seadusest (*BGBL.* 2004 I, lk 602) tulenevas redaktsioonis (edaspidi „*AltTZG*”).

8 SGB § 237 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Kindlustatud isikul on õigus vanaduspensionile, kui

1. ta on sündinud enne 1. jaanuari 1952;
2. ta on saanud 60-aastaseks;
3. ta on kas
 - a) pensionile jäämise ajal töötanud ning on pärast 58 eluaasta ja 6 kuu täitumist olnud kas töötanud kokku 52 nädalat või saanud endistele kaevuritele määratud toetust,

või

- b) vähendanud oma tööaega, et jääda osajalisele pensionile *AltTZG* § 2 ja § 3 lõike 1 punkti 1 tähenduses vähemalt 24 kalendrikuu jooksul;
 4. viimase 10 aasta jooksul enne pensionile jäämist on tema eest tehtud kaheksa aasta jagu kohustuslikke sissemaksid kindlustatud töö või tegevuse tegemise eest, kusjuures kümneaastasele perioodile lisanduvad sellised kindlustatu enda kindlustusskeemi kohase pensioni kogunemise, arvesse võtmise ja saamise perioodid, mis ei ole samal ajal kohustuslike sissemaksete tegemise perioodid kindlustatud töö või tegevuse tegemise eest, ja
 5. ta on järginud 15 aasta pikkust ooteaega.”
- 9 *AltTZG* § 2 lõikes 1 ja lõike 2 esimeses lauses on ette nähtud:

„1) Toetusi makstakse töötajatele, kes

1. on saanud 55-aastaseks,
2. on pärast 14. veebruari 1996 oma tööandajaga sõlmitud kokkuleppe alusel, mis peab hõlmama vähemalt perioodi, mis kestab kuupäevani, mil tekib õigus taotleda vanaduspensionile, vähendanud oma tööaega 50% võrra senisest iganädalasest tööajast, ning on töökoha kaudu kaetud kohustusliku töötuskindlustusega SGB (osajaline pension) III raamatu tähenduses ja
3. viimase viie aasta jooksul enne osajalisele pensionile jäämist on vähemalt 1080 kalendripäeva jooksul töötanud töökohal, mille eest on tasutud kohustuslikku töötuskindlustust SGB III raamatu tähenduses. [...]

2) Kui osajalise pensioni kokkulepe näeb ette teistsuguseid igapäevase töötamise perioode või igapäevase töötaja erineva jaotuse, on lõike 1 punktis 2 sätestatud tingimus samuti täidetud, kui:

1. igapäevane keskmine tööaeg kuni kolme aasta pikkusel perioodil või – vastava regulatsiooni puhul, mis tuleneb kollektiivlepingust, ettevõttesisesest kokkuleppes, kui kollektiivleping näeb selle sõlmimise võimaluse ette, või kirikute ja muude avalike pühakodade regulatsioonist – kuni kuue aasta pikkusel perioodil ei ületa poolt selle ajani tehtud igapäevasest töötajast, ning töötaja on töökoha kaudu kaetud kohustusliku töötuskindlustusega SGB III raamatu tähenduses ja
2. töötasu osajalise pensioni ajal ning sellele [AltTZG] § 3 lõike 1 punkti 1 alapunkti a alusel makstavat lisa makstakse katkematult.”

10 AltTZG § 3 lõikes 1 on sätestatud:

„Paragrahvis 4 ette nähtud hüvitistele õiguse tekkimise eeldus on, et:

1. töötaja on kollektiivlepingu alusel [...]
 - a) suurendanud töötasu osajalise pensioni ajal vähemalt 20% võrra, kusjuures uus töötasu peab samas vastama vähemalt 70%-le varasemast töötasust, nagu see on määratletud § 6 lõikes 1, millelt on kinni peetud kohustuslikud tavapäraselt töötaja kanda jäävad summad (minimaalne netosumma) ja
 - b) tasunud töötaja eest seaduses ette nähtud pensionikindlustuse sissemaksid vähemalt summas, mis vastab [AltTZG] § 6 lõike 1 tähenduses varasemast töötasust moodustuva 90% ning osajalise pensioni ajal saadava töötasu vahele, kusjuures nimetatud varasemat töötasu võetakse arvesse üksnes summani, mis võetakse aluseks sissemaksete summa arvutamisel, ja
2. asjaomase töötaja osajalisele pensionile jäämisel ettevõtja
 - a) võtab vakantseks jäänud või selles kontekstis teisele töökohale üleviimise tõttu vabanenud töökohale tööle töötaja, kes on tööhõiveametis võetud töötuna arvele või töötaja, kes on lõpetanud väljaõppe töökohal, mille kaudu ta on kaetud kohustusliku töötuskindlustusega SGB III raamatu tähenduses; töötajate osas, kelle töötajate arv üldiselt ei ületa 50 töötajat, eeldatakse ümberlukkamatult, et töötaja on võetud tööle vakantseks jäänud või selles kontekstis teisele töökohale üleviimise tõttu vabanenud töökohale, või
 - b) võtab väljaõppeks tööle töökohale, mis on kaetud kohustusliku töötuskindlustusega SGB III raamatu tähenduses, kui töötajate arv üldiselt ei ületa 50 töötajat.

[...]”.

11 AltTZG § 4 näeb ette, et riiklik tööturuamet maksab töötajale riiklikku toetust kulude katteks, mida viimane kannab seoses töötaja osajalise pensioniga. Samas ei kehti SGB § 237 lõike 1 punkti 3 alapunktis b ette nähtud osajalisele pensionile järgneva vanaduspensionini saamise õiguse tekkimise suhtes tingimust, et tööhõiveamet tasub töötajale seda toetust või annab talle mingit rahalist abi. Selle toetuse maksmise eeldus oli, et vabanenud töökoht antakse uuesti töötajale, kes on tööhõiveametis töötuna arvele võetud või töötajale, kes on läbinud väljaõppe, ning töötaja on maksnud osajalisele pensionile jäänud töötajale töötasu lisa. Selle lisa maksmist ei mõjutanud asjaolu, kas osajalisele pensionile jäämise tõttu vabanenud töökoht tegelikult uuesti täideti või mitte.

Austria õigus

- 12 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul olid osaaajalist pensioni reguleerivad Austria õiguse normid põhikohtuasja asjaolude asetleidmise ajal sätestatud 1977. aasta töötuskindlustuse seaduses (Arbeitslosenversicherungsgesetz 1977), muudetud 30. detsembri 2003. aasta seadusega (BGBl. I, 128/2003), (edaspidi „ALVG“). Nii võivad ALVG § 27 lõike 2 punkti 1 kohaselt taotleda osaaajalist pensioni eakad, mehi puudutavas osas vähemalt 55-aastased töötajad, kes on 25 viimase aasta jooksul töötanud vähemalt 15 aastat töökohal, mis on kaetud kohustusliku töötuskindlustusega.
- 13 ALVG § 27 lõike 2 punkti 2 kohaselt lepitakse osaaajalisele pensionile jäämises kokku lepingus, milles peab nägema ette tööaja vähendamise 40–60% võrra normaaltööajast. ALVG § 27 lõike 5 kohaselt võivad töötunnid osaaajalise pensioni ajal olla jaotatud korrapärasel või ebakorrapärasel viisil.
- 14 Tööandja tasub osaaajalisel pensionil töötajale töötasu hüvitist summas, mis vastab vähemalt 50%-le normaaltööaja vähendamisele eelnenud aasta keskmise töötasu ning vähendatud tööajale vastava töötasu vahest. Nimetatud hüvitis on selline, et näiteks tööaja vähendamise korral 50% võrra, saab asjaomane töötaja tööandjalt 75% oma varasemast töötasust.
- 15 ALVG § 27 lõike 2 punkti 3 alapunktide a ja b kohaselt on tööandja poolt kõnealuse töötaja eest tehtava sotsiaalkindlustuse sissemakse arvestusbaas see, mis oli kohaldatav enne normaaltööaja vähendamist. ALVG § 27 lõigete 1 ja 4 alusel peab tööhõiveameti makstav osaaajalise pensioni hüvitis katma 50% tööandja lisakuludest. See hüvitis võib ulatuda kuni 100%-ni nendest kuludest, kui tööle võetakse varem töötanud isik või tagatakse veel ühe isiku väljaõpe.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 16 W. Larcher, sündinud 19. mail 1946, on Austria kodanik, kes elab Austrias. Ta töötas enam kui 29 aastat kestnud ajavahemiku jooksul töötajana Saksamaal ning kuulus kohustuslikult sotsiaalkindlustuse alla. 1. detsembril 2000 asus ta täiskohaga tööle Austrias, kuuludes kohustuslikult sotsiaalkindlustuse alla. Alates 1. märtsist 2004 vähendati tema iganädalast normaaltööaega osaaajalise tööaja lepingu alusel 38,5 tunnilt 15,4 tunnile. Need 15,4 tundi moodustavad 40% W. Larcheri senisest iganädalasest normaaltööajast. Nimetatud tunnid olid jaotatud nelja päeva vahel nädalas. 30. septembril 2006 lõpetas W. Larcher osaaajalise pensioni instituudi raames töötamise. Alates 4. oktoobrist 2006 on W. Larcher teinud sotsiaalkindlustuse tähenduses vaid juhutöid.
- 17 Osaaajalise pensioni ajal maksis W. Larcheri tööandja talle töötasu hüvitist summas, mis vastab vähendatud tööajaga töötamisel saadud brutokuutöötasu ja enne tööaja vähendamist kehtinud tööajale vastanud brutokuutöötasu vahest poolele ning jätkas Austria pensionikindlustuse sissemaksete tasumist summas, mis oli välja arvatud enne normaaltööaja vähendamist kohaldamisele kuulunud arvestusbaasi alusel. Austria tööhõiveamet maksis asjaomasele tööandjale osaaajalise pensioni hüvitist, et katta osaliselt kulud, mis kaasnesid W. Larcheri osaaajalise pensioniga.
- 18 W. Larcher saab alates 1. oktoobrist 2006 Austria vanaduspension „ennetähtaegne vanaduspension pika pensionistaaži eest” summas 370,25 eurot. Peale selle saab ta 1. juunist 2009 Saksa vanaduspension „vanaduspension pikaajaliselt kindlustatud isikutele” summas 696,81 eurot. Need pensionid ei kuulu põhikohtuasja esemesse.
- 19 W. Larcher esitas 2006. aasta veebruarikuus Deutsche Rentenversicherung Bayern Südile avalduse määrata talle osaaajalisele pensionile järgnev vanaduspension. See avaldus jäeti rahuldamata põhjusel, et W. Larcher ei ole Saksa õiguse normide kohaselt osaaajalisel pensionil olnud. Kuna W. Larcheri esitatud vaie jäeti rahuldamata, pöördus ta Saksa kohtusse. Nii esimese astme kohtule esitatud kaebus kui ka apellatsioonkaebus jäeti rahuldamata.

- 20 Bayrisches Landessozialgericht (Baieri liidumaa kõrgem sotsiaalkohus, Saksamaa), kes lahendas asja apellatsioonistmes, tugines argumendile, mille kohaselt õigust sellele pensionile ei ole tekkinud, kuna vastupidi sellele, mida näeb ette AltTZG, ei ole W. Larcher vähendanud osaajalise pensioni ajal Austrias oma normaaltööaega mitte 50%-le varasemast iganädalasest tööajast, vaid 40%-le sellest ajast.
- 21 Ka liidu õigusnormide kohaldamine ei anna tema arvates alust jõuda W. Larcheri jaoks soodsale järeldusele. Nii ei saa võtta tema osaajalist pensioni Austrias arvesse määruse nr 1408/71 artikli 45 lõike 1 alusel, kuna käesoleval juhul ei ole vaidluse esemeks kindlustusperioodide arvutamine, vaid osaajalise pensioniga arvestamine pensioniõiguse tekkimise eeltingimuseks. Samuti ei ole tema arvates tegemist kaudse diskrimineerimisega selle määruse artikli 3 lõike 1 tähenduses, nagu oli arutuse all kohtuotsuse Öztürk (C-373/02, EU:C:2004:232) aluseks olnud asjas. Austria õiguse kohaselt oli W. Larcheril nimelt võimalik vähendada osaajalise pensioni ajal oma tööaega 40–60% võrra. Seega võis ta otsustada tööaega vähendada 50%-le normaaltööajast ja järgida nii Saksa õigusega kehtestatud tingimusi. Seetõttu ei ole töötajate vaba liikumise õiguse teostamine selle kohtu arvates takistatud.
- 22 W. Larcher põhjendab Bundessozialgerichtile (föderaalne sotsiaalkohus) esitatud kassatsioonkaebust väitega, et apellatsioonikohus on rikkunud SGB § 237 lõike 1 punkti 3 alapunkti b, sest ta ei tõlgendanud seda normi kooskõlas liidu õigusega. Liidu õigusega kooskõlas oleva tõlgenduse kohaselt nõutakse asjaomases sättes tema väitel üksnes seda, et osaajalisel pensionil on olnud vastavalt asjaomase liikmesriigi õigusnormidele. Kohtu poolt antud tõlgendus aga on vastuolus kodakondsusel põhineva diskrimineerimise keeluga ning töötajate vaba liikumise põhimõttega. Euroopa Kohtu praktikat ning täpsemini kohtuotsust Öztürk (EU:C:2004:232) arvestades on tegemist põhjendamatu kaudse diskrimineerimisega. Põhikohtuasjas tuleb kohaldada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta (ELT L 166, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 72) artikli 5 punkti b. Sellest tulenevalt tuleb tema arvates Austria õiguse kohast osaajalist pensioni käsitada Saksa õigusnormides sätestatud osaajalise pensioniga võrdväärseks.
- 23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Euroopa Kohus ei ole siiani teinud otsust seoses vanaduspensionide maksamise tingimuseks sellise osaajalise pensioni arvesse võtmisega, millel on olnud muus liikmesriigis kui see, milles on esitatud pensioniavaldus, ning et põhikohtuasjas tõstatatud küsimustele ei saa ainuüksi olemasoleva kohtupraktika põhjal vastata. Samuti ei saa vastupidi W. Larcheri väidetele põhikohtuasja lahendada ainuüksi kohtuotsusele Öztürk (EU:C:2004:232) tuginedes.
- 24 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul näitab praktika, et enamik töötajaid on kuni pensionile jäämiseni töötanud üksnes ühes liikmesriigis ning seega vastavad nad siseriikliku osaajalisele pensionile järgneva vanaduspensionide määramise tingimustele lihtsamini kui selline töötaja nagu W. Larcher, kes on töötanud erinevates liikmesriikides. Kui töötaja asub tööle muus liikmesriigis, on tõenäoline, et tema olukord on õiguse pensionile maksmapanemisel tema suhtes kohaldatavate eri riikide õigusnormide erinevuse tõttu vähem soodne kui pensionäridel, kes on töötanud ainult ühes liikmesriigis. Osaajalist pensioni käsitlevate õigusnormide sisu võib nimelt liikmesriigiti erineda ning on vähetõenäoline, et mingi konkreetse osaajalise pensioni instituudi kohaldamise tingimused vastavad täielikult teises liikmesriigis vanaduspensionide määramise tingimustele.
- 25 Samas peavad ELTL artiklid 45–48 ning määrus nr 1408/71 takistama seda, et võõrtöötajaid, kes on teostanud oma vaba liikumise õigust ning töötanud mitmes liikmesriigis, koheldakse ilma objektiivse põhjuseta ebasoodsamalt töötajatest, kes on töötanud ainult ühes liikmesriigis. Sellise liikumisvabaduse teostamise takistusega võib olla aga tegemist põhikohtuasjas, kuivõrd W. Larcher, kes on oma tööperioodi lõpetanud oma päritoluriigis, saab selles liikmesriigis kohaldatavate õigusnormide alusel osaajalist pensioni, kuid talle keeldutakse teises liikmesriigis, kus ta on omandanud suurema osa oma tööstaažist, määramast osaajalisele pensionile järgnevat vanaduspensionit.

- 26 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul tuleneb sellise erineva kohtlemise põhjendatuse uurimisest teinegi küsimus. Nimetatud küsimus, mis oma olemuselt on metodoloogiline, on seotud teguritega, mida tuleb kahe siseriikliku osaaajalise pensioni instituudi võrdlemisel arvestada. Nii kaldub eelotsusetaotluse esitanud kohus põhikohtuasjas uskuma, et tuleb uurida eeskätt seda, kas Austria osaaajalise pensioni kord on oma ülesande ja ülesehituse poolest võrreldav Saksa vastava korraga.
- 27 Neil asjaoludel otsustas Bundessozialgericht menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas EÜ artikli 39 lõikes 2 (nüüd ELTL artikli 45 lõige 2) ja [määruse nr 1408/71] artikli 3 lõikes 1 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõttega on vastuolus siseriiklik õigusnorm, mille kohaselt eeldab osaaajalisele pensionile järgneva vanaduspensionini määramine, et osaaajalisel pensionil on olnud kõnealuse liikmesriigi, mitte aga teise liikmesriigi õigusnormide alusel?
2. Kui esimesele küsimusele tuleb vastata jaatavalt, siis millised nõuded esitab EÜ artikli 39 lõikes 2 [...] ja määruse nr 1408/71 artikli 3 lõikes 1 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõtte seoses teise liikmesriigi õigusnormide kohase osaaajalise pensioni käsitlemisega samaväärsena siseriiklike õigusnormide kohase osaaajalise pensioniga, mis on siseriiklike õigusnormide kohase vanaduspensionini saamise tingimus:
- a. Kas osaaajalise pensioni tingimusi tuleb võrdlevalt analüüsida?
- b. Kui eelmisele küsimusele tuleb vastata jaatavalt, siis kas piisab sellest, kui osaaajaline pension on oma ülesande ja ülesehituse poolest mõlemas liikmesriigis põhimõtteliselt sama?
- c. Või peavad osaaajalise pensioni tingimused olema mõlemas liikmesriigis identsed?”

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 28 Esimesele küsimusele vastamiseks tuleb meenutada, et töötajate vaba liikumist puudutavas osas on ELTL artiklis 45 sätestatud diskrimineerimiskeelu põhimõtet võõrtöötajate sotsiaalkindlustuse valdkonnas konkretiseeritud määruse nr 1408/71 artikli 3 lõikes 1.
- 29 Kuivõrd vaidlustatud ei ole asjaolu, et sellised hüvitised, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kuuluvad määruse nr 1408/71 kohaldamisalasse, tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusi uurida nimetatud määruse ning täpsemini selle artikli 3 lõikega 1 seoses.
- 30 Nagu Euroopa Kohus on korduvalt sedastanud, on määruse nr 1408/71 artikli 3 lõike 1 eesmärk tagada ELTL artikli 45 kohaselt isikutele, kelle suhtes see määrus on kohaldatav, võrdne kohtlemine sotsiaalkindlustuse valdkonnas olenemata kodakondsusest, kaotades igasuguse liikmesriikide õigusaktidest tuleneva diskrimineerimise sel alal (vt eelkõige kohtuotsused Mora Romero, C-131/96, EU:C:1997:317, punkt 29; Borawitz, C-124/99, EU:C:2000:485, punkt 23, ja Celozzi, C-332/05, EU:C:2007:35, punkt 22).
- 31 Samuti on väljakujunenud kohtupraktika, et võrdse kohtlemise põhimõtte – nagu see on ette nähtud nimetatud artikli 3 lõikes 1 – ei keela mitte ainult sotsiaalkindlustuskeemist hüvitise saajate kodakondsusel põhineva ilmse diskrimineerimise, vaid ka kõik varjatud diskrimineerimise vormid, mis teistest eristuskriteeriumidest lähtudes viivad tegelikult samale tulemusele (kohtuotsus Celozzi, EU:C:2007:35, punkt 23).

- 32 Nii on Euroopa Kohus sedastanud, et siseriiklikku õigusnormi – kui see ei ole just objektiivselt põhjendatud ja taotletava eesmärgiga proportsionaalne – tuleb pidada kaudselt diskrimineerivaks, kui see võib oma olemusest tulenevalt mõjutada rohkem muude liikmesriikide kui oma riigi kodanikke ning võib seetõttu seada ebasoodsamasse olukorda eelkõige esimesena mainitud (vt selle kohta kohtuotsused O'Flynn, C-237/94, EU:C:1996:206, punkt 20; Meints, C-57/96, EU:C:1997:564, punkt 45; Borawitz, EU:C:2000:485, punkt 27, ja Celozzi, EU:C:2007:35, punkt 26).
- 33 Sellega seoses ei ole vaja tõendada, et isikute seas, keda kõne all olev õigusnorm tegelikult mõjutab, on võõrtöötajate osakaal märgatavalt suurem. Piisab tõdemisest, et kõnealusel õigusnormil võib selline mõju olla (vt selle kohta kohtuotsused O'Flynn, EU:C:1996:206, punkt 21; Öztürk, EU:C:2004:232, punkt 57, ja Celozzi, EU:C:2007:35, punkt 27).
- 34 Käesoleval juhul on selge, et põhikohtuasjas käsitletavad siseriiklikud õigusnormid on kohaldatavad asjaomaste töötajate kodakondsusest või elukohast sõltumata ning neis ei ole ette nähtud asjaomase riigi territooriumil kohustusliku elamise tingimust. Nimetatud õigusnormid ise ei näe seega ette ühtki asjaomase riigi ning muust liikmesriigist pärinevate töötajate ilmset erinevat kohtlemist.
- 35 Siiski tuleb nentida, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 40–43 välja tõi, et nimetatud õigusnormid võivad seetõttu, et neis on nähtud ette, et töötaja, kes soovib osaaajalisele pensionile järgnevat vanaduspensionit, peab olema olnud osaaajalisel pensionil konkreetselt Saksa õiguse alusel, seada ebasoodsamasse olukorda eelkõige töötajad, kes on teostanud oma õigust vabalt liikuda.
- 36 Esiteks seavad sellised õigusnormid niisuguse võõrtöötaja, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kes pärast teatavas liikmesriigis suurema osa oma tööstaažist omandamist töötab teises liikmesriigis, kus ta on osaaajalisel pensionil, selle asjaolu tõttu ebasoodsamasse olukorda töötajast, kes on töötanud ainult ühes liikmesriigis ja jääb seal osaaajalisele pensionile.
- 37 Teiseks, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 45 märkis, võivad niisugused õigusnormid pärssida sellise tööandja tahet, kes asub muus liikmesriigis kui Saksamaa Liitvabariik, võtta siseriikliku osaaajalise pensioni instituudi raames tööle isiku, kes on suurema osa oma tööstaažist omandanud Saksamaal, kui selle siseriikliku instituudi regulatsioon erineb Saksa osaaajalise pensioni instituudi regulatsioonist.
- 38 Sellistel asjaoludel tuleb veel kontrollida, kas sellised siseriiklikud õigusnormid võivad siiski olla põhjendatud. Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võivad sellist laadi siseriiklikud meetmed, nagu on kõne all põhikohtuasjas, siiski olla lubatud vaid tingimusel, et nendega taotletakse üldise huvi eesmärki, et need on selle saavutamiseks sobivad ega lähe kaugemale, kui on taotletava eesmärgi saavutamiseks vajalik (vt eelkõige kohtuotsus van den Booren, C-127/11, EU:C:2013:140, punkt 45).
- 39 Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus on märkinud, soovitakse põhikohtuasjas käsitletavate õigusnormidega esiteks tagada töötajatele, kes seda taotlevad, töölt pensionile üleminek võimalikult headel tingimustel ning teiseks soodustada töötute töölevõtmist ja väljaõppele võtmist.
- 40 Kuigi, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 48 märkis, neid kahte eesmärki, mis on käesoleval juhul lahutamatult teineteisega seotud, võib pidada sotsiaalpoliitika õiguspärasteks eesmärkideks (vt selle kohta kohtuotsused Palacios de la Villa, C-411/05, EU:C:2007:604, punkt 64, ja Caves Krier Frères, C-379/11, EU:C:2012:798, punktid 50 ja 51), tuleb siiski veel kontrollida, kas põhikohtuasjas käsitletavad siseriiklikud meetmed on nende eesmärkide saavutamiseks sobivad ega lähe kaugemale, kui on taotletavate eesmärkide saavutamiseks vajalik.
- 41 Kuigi ei ole alust seada kahtluse alla asjaolu, et asjaomased meetmed on seatud eesmärkide saavutamiseks sobivad, tuleb siiski nentida, et kuna nendes nõutakse, et osaaajalisel pensionil peab olema olnud üksnes Saksa õigusnormide kohaselt ning nendega välistatakse seega osaaajalisele

pensionile järgneva vanaduspensioni määramine töötajatele, kes on olnud osajajalisel pensionil teise liikmesriigi õigusnormide alusel, siis on nendega mindud kaugemale, kui on nende eesmärkide saavutamiseks vajalik.

- 42 Nagu Saksa valitsus oma kirjalikes seisukohtades ise möönab, tähendab teise liikmesriigi osajajalise pensioni Saksa siseriikliku vanaduspensioni saamiseks arvestamise selge ja ühese välistamisega, et jäetakse arvestamata asjaoluga, et selle teise liikmesriigi osajajalise pensioni korraga võidakse konkreetsel juhul taotleda Saksa õiguses ettenähtutega identseid või samu eesmärke viisil, mis on Saksa õiguses sätestatuga samuti identne või samasugune, nii et selle korra kohaldamine võimaldab samamoodi saavutada kõnealuse või kõnealused õiguspärased eesmärgid.
- 43 Sellest tuleneb, et määruse nr 1408/71 artikli 3 lõikega 1 on vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kui neid tõlgendatakse ja kohaldatakse nii, nagu on eelotsusetaotluse esitanud kohus eelkõige esimese küsimuse sõnastuses kirjeldanud.
- 44 Siiski tuleb meenutada, et siseriiklikud kohtud peavad siseriikliku õiguse kohaldamisel tõlgendama siseriiklikku õigust võimalikult suures ulatuses kooskõlas liidu õigusega, et tagada oma pädevuse piires liidu õiguse täielik toime, kui nad lahendavad oma menetluses olevaid kohtuvaidlusi (vt selle kohta eelkõige kohtuotsus Pfeiffer jt, C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, punktid 113 ja 114).
- 45 Seetõttu, nagu märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, – juhul kui põhikohtuasjas käsitletavaid siseriiklikke õigusnorme on võimalik tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus osajajalisele pensionile järgneva vanaduspensioni maksimine olukorras, kus osajajalisel pensionil on olnud teise liikmesriigi õigusnormide kohaselt – nõuab siseriikliku õiguse kooskõlalise tõlgendamise põhimõtte siseriiklikelt haldusametustelt ja kohtutelt sellise tõlgenduse andmist.
- 46 Kõiki neid kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse nr 1408/71 artikli 3 lõikes 1 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõttega on vastuolus liikmesriigi õigusnorm, mille kohaselt osajajalisele pensionile järgneva vanaduspensioni määramine eeldab, et osajajalisel pensionil on olnud üksnes selle liikmesriigi siseriiklike õigusnormide kohaselt.

Teine küsimus

- 47 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 1408/71 artikli 3 lõikes 1 ette nähtud võrdse kohtlemise põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et ühes liikmesriigis teise liikmesriigi õigusnormide kohase osajajalise pensioni tunnustamiseks tuleb võrrelda nende kahe liikmesriigi osajajalise pensioni instituudi kohaldamise tingimusi, ning – kui seda tuleb teha – milline peab olema selliste instituutide vastavuse määr.
- 48 Selleks et nimetatud küsimusele vastata, tuleb meenutada, et kõnealuse määrusega sätestatud süsteem on üksnes kooskõlastussüsteem, mis reguleerib eelkõige neile töötajatele ja füüsilisest isikust ettevõtjatele, kes erinevatel asjaoludel teostavad oma õigust vabalt liikuda, kohaldatava õiguskorra või kohaldatavate õiguskordade kindlaksmääramist, ning et sellisele süsteemile on omane, et vanaduspensioni saamise tingimused on liikmesriigiti erinevad (vt selle kohta kohtuotsus Tomaszewska, C-440/09, EU:C:2011:114, punktid 25 ja 26).
- 49 Siiski peavad liikmesriigid neid tingimusi kindlaks määrates võimalikult hästi tagama kõigi nende territooriumil töötavate töötajate võrdse kohtlemise ning mitte seadma oma õigust vabalt liikuda kasutavaid töötajaid ebasoodsamasse olukorda (vt selle kohta kohtuotsused Piatkowski, C-493/04, EU:C:2006:167, punkt 19; Nikula, C-50/05, EU:C:2006:493, punkt 20, ja Derouin, C-103/06, EU:C:2008:185, punkt 20).

- 50 Kuigi, nagu tuleneb käesoleva kohtuotsuse punktidest 41–43, määruse nr 1408/71 artikli 3 lõikega 1 on vastuolus see, kui liikmesriik süstemaatiliselt keeldub oma territooriumil vanaduspensioni määramiseks arvesse võtmast teise liikmesriigi õigusnormide kohast osajalist pensioni, ei kohusta nimetatud säte esimest riiki siiski automaatselt tunnustama sellist osajalist pensioni võrdväärseks oma siseriiklikus õiguses ette nähtud osajalise pensioniga.
- 51 Kõnealuse sätte selline tõlgendus, mis kohustaks liikmesriike automaatselt võrdväärseks käsitamiseks, tähendaks nende ilmajätmist neile sotsiaalkindlustuse valdkonnas kuuluvast pädevusest.
- 52 Sellest tuleneb, et siseriiklikud ametiasutused peavad kaht asjaomast osajalise pensioni korda võrdlema.
- 53 Kuivõrd see liikmesriikide ametiasutuste läbiviidav analüüs peab peamiselt võimaldama hinnata, kas teise liikmesriigi osajalise pensioni meetme kohaldamise tingimused võimaldavad saavutada esimeses liikmesriigis osajalise pensioniga taotletavaid õiguspäraseid eesmärke, ei ole neil ametiasutustel alust nõuda, et nimetatud tingimused oleksid identsed.
- 54 Esiteks ei ole nimelt välistatud, et üht ja seda sama eesmärki saab saavutada eri vahenditega ning et seetõttu erinevad teineteisest osajalise pensioni meetmete kohaldamise tingimused.
- 55 Teiseks tähendaks nende tingimuste identsuse nõudmine *de facto* kõnealuse analüüsimise tõhusast mõjust ilmajätmist, kuna näib vähetõenäoline, et kahe liikmesriigi õigusnormid on kõigis punktides identsed.
- 56 Tuleb rõhutada, et määruse nr 1408/71 artikli 3 lõike 1 ainult selline tõlgendus võimaldab järgida nii põhimõtet, mille kohaselt jääb liikmesriikidele õigus määrata kindlaks sotsiaalhüvitiste määramise tingimused, kui ka tagada teatava liikmesriigi territooriumil töötavate kõigi töötajate võrdne kohtlemine, seadmata ebasoodsasse olukorda nende seast isikuid, kes teostavad või on teostanud oma õigust vabalt liikuda.
- 57 Mis konkreetsemalt puutub kahes eri liikmesriigis kehtestatud osajalise pensioni instituudi eri tingimuste sarnasuse hindamisse, siis tuleb märkida, et see tuleb läbi viia juhtumipõhiselt ning väheolulistele erinevustele, mis ei avalda taotletavate eesmärkide saavutamise suhtes märkimisväärset mõju, ei saa tugineda, selleks et keelduda tunnustamast siseriikliku osajalise pensioniga võrdväärseks teatava muu liikmesriigi õigusnormide kohast osajalist pensioni.
- 58 Tuleb rõhutada, et põhikohtuasjas on selge, et selles käsitletava kahe osajalise pensioni instituudiga taotletakse samu eesmärke, nimelt tagada töötajatele sujuv üleminek pensionile ning samuti soodustada töötute töölevõtmist ja väljaõppele võtmist, ning osajalise pensioni instituudi kohaldamise tingimused on väga sarnased, kuna Saksa õigusnormides ette nähtud töötaja vähendamine vastab 50%-le ja Austria õigusnormides ette nähtud vähendamine vastab 40–60%-le. Töötaja 10% erinevus ei ole piisavalt suur, et seada ohtu AltTZG-ga taotletavate sotsiaalpoliitika eesmärkide saavutamisele.
- 59 Arvestades kõiki eelnimetatud kaalutlusi, tuleb teisele küsimusele vastata, et määruse nr 1408/71 artikli 3 lõikes 1 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et ühes liikmesriigis teise liikmesriigi õigusnormide kohase osajalise pensioni tunnustamiseks tuleb võrrelda nende kahe liikmesriigi osajalise pensioni instituudi kohaldamise tingimusi, et teha juhtumipõhiselt kindlaks, kas tuvastatud erinevused võivad seada ohtu esimese liikmesriigi kõnealuste õigusnormidega taotletavate õiguspärase eesmärkide saavutamisele.

Kohtukulud

- ⁶⁰ Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

1. Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes, nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 muudetud ja ajakohastatud redaktsioonis, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrusega (EÜ) nr 1992/2006, artikli 3 lõikes 1 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõttega on vastuolus liikmesriigi õigusnorm, mille kohaselt osaaajalisele pensionile järgneva vanaduspensioni määramine eeldab, et osaaajalisel pensionil on olnud üksnes selle liikmesriigi siseriiklike õigusnormide kohaselt.
2. Määruse nr 1408/71, määrusega nr 118/97 muudetud ja ajakohastatud redaktsioonis, mida on muudetud määrusega nr 1992/2006, artikli 3 lõikes 1 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et ühes liikmesriigis teise liikmesriigi õigusnormide kohase osaaajalise pensioni tunnustamiseks tuleb võrrelda nende kahe liikmesriigi osaaajalise pensioni instituudi kohaldamise tingimusi, et teha juhtumipõhiselt kindlaks, kas tuvastatud erinevused võivad ohtu seada esimese liikmesriigi õigusnormidega taotletavate õiguspäraste eesmärkide saavutamise.

Allkirjad